III. Przegląd prawodawstwa

1. PRAWO SKARBOWE

(od 1 kwietnia 1935 do 1 kwietnia 1936 r.)

Budżet.

Nr. 23 Dz. Ust. ogłasza budżet na rok 1936/37, zamykający się sumą wydatków 2 221,2 milj. zł i dochodów 2 221,3 milj. zł.

Nadwyżka dochodów wynosi ściśle 85 423 zł, budżet został więc zrównoważony.

Budżet tegoroczny jest wyższy w wydatkach o 52,8 milj. zł podwyżka ta jest jednak pozorna, gdyż z 14 funduszów preliminowanych w budżecie na r. 1935/36 netto z dopłatą 1,1 milj. zł przeniesiono 12 do administracji z wydatkami brutto 87,9 milj. zł. Wydatki preliminowane na rok 1936/37 są więc właściwie niższe o 34 nilj. zł.

Przewidywane dochody są wyższe o 204,9 milj. zł, na co składają się: dochód z funduszów 106 milj. w tem poraź pierwszy budżetowany dochód z podatku od lokali 12 milj., dochód z przedsiębiorstw wyższy o 75,4 milj. zł, w tem koleje 52, poczta 21, i lasy 1,5 milj. zł, pozostaje więc na zwiększony dochód z innych źródeł 23,5 milj. zł. Kwota ta jest saldem między sumą zwiększonych podatków o 129,4 a sumami zmniejszonych dochodów z monopolów o 35,1 i innych dochodów 70,8 milj. zł.

Przedsiębiorstwa państwowe mają pokrywać wydatki inwestycyjne z pożyczek.

Z funduszów pozostało obecnie dwa, a mianowicie kwaterunku wojskowego i pracy, które się bilansują.

Gdyby dochody dały nadwyżkę ponad preliminowane, otrzymał Minister Skarbu upoważnienie do podnoszenia wydatków na policję, szkolnictwo powszechne, subwencje udzielane przez Ministerstwa Przemysłu i Handlu, tudzież Rolnictwa i Reform Rolnych, a względnie też na fundusze Drogowy, Obrotowy Reformy Rolnej, Taksy Administracyjnej i Opłat Studenckich.

Ustawami z 2. IV. 1936 (Dz. Ust. nr. 26, poz. 208, 209 i 210) upoważniono Min. Skarbu, względnie Min. Komunikacji w porożu-

mieniu z Min. Skarbu do przeprowadzenia operacyj kredytowych do wysokości:

a) 20 milj. zł na pokrycie inwestycyj wodnych,
b) 70 „ „ „ „ „ kolejowych,
c) 20 „ „ „ „ „ Poczt i Tel.

Pożyczki te uzupełniają przychody i wydatki budżetowe.

Podatek dochodowy.

Dekretem Prezydenta Rzplitej z 22. XI. 1935 ogłoszonym w nr. 85 Dz. Ust. pod poz. 518 zmieniono ustawę o podatku dochodowym, której tekst ogłoszony został w nr. 76 Dz. Ust. z 1934 r.

Zmiany są następujące:

a) Oparty na art. 18 i 25 specjalny podatek od tantjem, wynoszący połowę stawki podatku dochodowego, został zniesiony, a w ślad za tem zmieniono artykuły ustawy, w których była wzmianka o tym podatku. Dochód z tantjem ma być od 1936 r. traktowany tak samo jak dochód z uposażeń, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę. W związku z tem ilość źródeł podatkowych wynosi obecnie 6.

b) Wedle obowiązującej do końca 1935 ustawy do dochodów głowy rodziny, doliczało się dochody jej członków, o ile ta głowa miała prawo niemi rozporządzać.

Obecnie podlegają bezwzględnie doliczeniu dochody małżonka o ile nie jest on sądownie od głowy rodziny rozłączony.

Doliczenie dochodu innych członków rodziny ograniczono do krewnych zstępnych, o ile głowa rodziny ma prawo niemi rozporządzać lub je użytkować.

c) Pojęcie dochodu z uposażeń, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę rozszerzono o tyle, że skreślono słowo „służbowych" przy uposażeniach i dodano doń dochody uważane dawniej za tantjemy.

d) Zmieniono obie skale podatkowe.

W szczególności dotycząca „działu I" rozpoczyna się obecnie w pierwszym stopniu stawką 44 zł, (dawniej 31) osiągając w 73 stopniu 70 000 (dawniej 50 000).

Dochody przekraczające 200 000 zł podlegały dawniej podatkowi po 2 000 od każdych pełnych 8 000 zł obecnie podlegają podatkowi po 3 500 zł od każdych pełnych 10 000 zł.

Skala podatkowa dotycząca „działu II" (uposażenia) została zmieniona przedewszystkiem przez dodanie 10 stopni podatkowych obejmujących wolne dotąd od podatku dochody powyżej 1 500 do 2 500 zł.

Opodatkowanie tego dawniejszego minimum egzystencji wynosi od 1 do 2,8%. Stopień obecnie 11-ty równający się dawnemu 1-szemu podnosi stawkę podatkową z 1,5 na 3%.

Stawka tego podatku została zdwojona, wynosi ona w 80 stopniu przy dochodzie 200 000 zł 50%, jest więc wyższa o 15% od stawki „działu I".

O ile chodzi o dodatek na rzecz związków samorządowych w b. dzielnicy pruskiej, (właściwie podatek od dochodu) to przy „dziale II" można go nakładać dopiero od 25 stopnia (dawniej 15) czyli od dochodu powyżej 4 800 zł, a więc tak jak poprzednio.

e) Dotychczasowa zwyżka podatkowa dla samotnych, nieutrzymujących żadnego członka rodziny, wynosząca 20% stawki podatkowej, obniżona została do 14%.

f) Tak zwany podatek kumulacyjny w postaci należnej różnicy od wynagrodzeń otrzymanych od kilku służbodawców, rozciągnięty został też na dwa lub więcej wynagrodzeń perjodycznych, otrzymanych od jednego służbodawcy.

Płatność tego podatku, do tego czasu kwartalna, zmieniona została na półroczną 15. IV. i 15. X.

Wymiar tego podatku jednak od dochodów pobranych w 1935 r. nastąpi na podstawie skali podatkowej obowiązującej do końca tego roku, z 15% dodatkiem lub z dodatkiem krzysowym.

Zmieniona ustawa o podatku dochodowym wchodzi w życie zasadniczo 1. I. 1936 r.

Tantjemy pobrane do 31. XII. 1935 r. płacą dawny podatek od tantjem, ale jeśli będą płacone w 1936 r., zaliczy się je do uposażeń. Dodatek 15%-owy do pod. dochodowego obniża się spowrotem do 10%, dodatek kryzysowy do pod. dochodowego traci moc od 1. I. 1936 r.

Zmiany dotyczące udziału samorządu omówione zostaną przy finansach komunalnych.

Jednolity tekst ustawy ogłoszony został w Dz. Ust. nr. 2 z 1936 r. pod poz. 6*.

Podatek przemysłowy.

1. Dekretem Prez. Rzplitej z 14. I. 1936 (Dz. Ust. 3/15) uległa zmianie ustawa o podatku przemysłowym w następujących zasadniczych postanowieniach:

a) stawka podatku od obrotu ustalona art. 7 ustawy ogłoszonej w Dz. Ust. nr. 76 z 1934 r. zawierała degresję tego podatku, począwszy od 1. I. 1932 do 1. I. 1937, przyczem zależnie od rodzaju

przedsiębiorstwa stawka wynosiła od 0,5 do 1,5% od wyszczególnionych w tym atrykule obrotów. Stawka od obrotów niewyszczególnionych wynosiła 2%.

Wyższą stawkę w 4% płaciły tylko przedsiębiorstwa od obrotów komisowych i pośrednictwa handlowego.

Obecnie stawka 0,5% podniesiona została na 1,2%, dalsze stawki — 1%, 1,25% i 1,5% podniesiono na 1,5%, 1,7%, 1,9% i 2,5%, stawkę 4% od komisów i pośrednictwa handlowego podniesiono na 6%, a ogólną stawkę od niewymienionych przedsiębiorstw podniesiono z 2 na 3%.

Począwszy od roku podatkowego 1939, obniża się wyżej podane stawki o 0,1%. Przywileje przysługujące artykułom pierwszej potrzeby, w nowej redakcji art. 7 zostały pominięte.

b) Zgodnie z art. 14 dotychczasowego brzmienia ustawy o pod. przemysłowym przedsiębiorstwa przemysłowe mogły prowadzić hurtowy handel własnemi wyrobami poza siedzibą przedsiębiorstwa, nawet w innej miejscowości, o ile to był jedyny zakład handlowy, bez obowiązku wykupu dla tego handlu osobnego świadectwa przemysłowego. Przepis ten został obecnie uchylony.

c) Płatność zaliczek miesięcznych przesunięto z 15 na 25 każdego miesiąca, a również przeprowadzono zmianę w terminach zapłaty zaliczek kwartalnych, nowe terminy ustalono na 15. VI., 151 VIII, 15. X. i 15. II.

d) Nowo powstające przedsiębiorstwa o ile nie prowadzą prawidłowej książkowości, płacą za pierwszy kwartał na podstawie wymiaru urzędów skarbowych.

e) Ryczałtowy podatek od obrotu nie potrzebuje, jak dotąd, onierać się na przeciętnych normach, ale będzie pobierany bez ustalenia sum obrotu.

f) Rozszerzono prawo Ministra Skarbu odnoszące się do całkowitego lub częściowego zwalniania od podatku, z przyczyn zasługujących na uwzględnienie, do instytucyj i organizacyj rolniczo-społecznych pod warunkiem określonym w art. 39, ust. 9.

g) *W* związku ze zmianami wyżej podanemi zwolniono podatek przemysłowy od ustanowionego ustawą z dnia 26 III. 1935 r. (Dz. Ust. 22/127) dodatku 15% i od nadzwyczajnej daniny majątkowej za lata 1936 i 1937.

h) Dekret .-wyżej powołany zmienia w końcu postanowienie o samorządowych dodatkach, do podatku od obrotu, ustawę o regulowaniu finansów komunalnych i ustawę o opłatach stemplowych, co omówimy przy tych działach, zaznaczając jedynie tutaj, że przynoszą one pewne ulgi podatnikom podatku przemysłowego.

2. Rozporządzeniem Min. Skarbu z 10. II. 1936 (Dz. Ust. 10/98) zwiększono ilość podatników, którzy mogą opłacać zryczałtowany podatek od obrotu, przez podniesienie kwoty obrotu faktycznego z r. 1935 do 50 000 zł dla całego państwa. Podatników tych podzielono na 26 grup. Zaliczenie do grupy następuje przez władzę skarbową, bez ustalenia sum obrotu. Zryczałtowany podatek wynosi od 20 do 750 zł, a więc w najwyższej grupie 1,5% od domniemanego obrotu 50 000 zł. Wymiar obowiązuje na lata 1936 i 1937.

3. Rozporządzeniami Min. Skarbu z 14. II. i 17. II. (Dz. Ust. 13/121, 122, 123, 124 i 125) wprowadzono scalony podatek obrotowy od: zapałek, cementu, artykułów monopolu tytoniowego, spirytusowego, soli jadalnej, bydlęcej i przemysłowej, losów loterji p., piwa, napojów winnych, wódek gatunkowych, octu, kwasu octowego, drożdży i cukru. Właściwie to scalenie już istniało poprzednio, powołane rozporządzenia podnoszą jedynie stawki podatkowe.

Nowe stawki wahają się obecnie od 3,8% przy cemencie, do 12% przy occie spirytusowym. Wzrost ten bez uwzględnienia dodatków dziś nieaktualnych, wynosi od 40 do 72 %.

Podatek od nieruchomości.

Obowiązujący do końca roku 1935 podatek od nieruchomości w gm. miejskich oraz niektórych budynków w gm. wiejskich, zastąpiony został od 1. I. 1936 r. podatkiem od nieruchomości opartym na Dekrecie Prezydenta Rzplitej z 14. I. 1936 Dz. Ust. 3/14.

Podatkowi temu podlegają w gminach miejskich wszelkie nieruchomości z wyłączeniem gruntów niezabudowanych ponad 5 000 metrów używanych jako role, łąki itp., w gminach wiejskich budynki niezwiązane z gospodarstwem rolnem, ogrodniczem lub leśnem, o ile są wynajęte, lub o ile są wydzierżawione, bez odnośnych gospodarstw rolnych, ogrodniczych lub leśnych.

Podstawą do wymiaru podatku jest czynsz najmu lub dzierżawy za rok ubiegły, lub wartość czynszowa, przy budynkach 5% przy gruntach 3% wartości obiegowej. Jednak w wypadku zastosowania w grudniu 1935 zniżki komornego, podstawą podatkową jest grudzień 1935.

Stawka podatkowa wynosi:

przy podstawie podatkowej do 1000 — 8%
„ „ „ wyższej — 12%

Podatek płatny jest w dwuch ratach 30. VI. i 30. XI. O ile podatnik wskutek ustawy o ochronie lokatorów poniesie 10% lub więcej ubytku, wskutek zaległości, może uzyskać na indywidualną prośbę proporcjonalną obniżkę podatku.

Razem z wejściem w życie tej ustawy uchylono też ustawą o kryzysowym podatku od nieruchomości miejskich, ustawę o nadzwyczajnej daninie majątkowej, tudzież 15% dodatek do podatków bezpośrednich.

Podatek gruntowy.

1. Do ustawy z 26. III. 1935 (Dz. Ust. 27/200) o klasyfikacji gruntów wydane zostały 3 rozporządzenia, a mianowicie z 12. VII. 1935 (Dz. Ust.. 52/340), w sprawie wykonania tej ustawy, z dnia 29. VIII. 1935 (Dz. Ust. 67/422) oznaczające dzień 1 września 1935 jako termin rozpoczęcia prac komisyj klasyifkacyjnych i z dnia 19. II. 1936 (Dz. Ust. 24/193) określające warunki, od których zależy zaliczenie gruntów pod lasami do odpowiednich klas.

2. Rozporządzeniem z 15. VII. 1935 (Dz. Ust. 56/363) uchylono od 1. VIII. 1935 pobór czasowego 10% dodatku do podatku gruntowego.

Podatek od kapitałów i rent.

Dekretem Prezydenta Rzplitej z 28. XII. 1935 (Dz. Ust. 96/600) podniesiono dotychczasową stawkę od przychodu pobieranego za tereny kopalne, o ile chodzi o ropę naftową z 20 na 30%, o ile chodzi o inne ciała kopalne — z 10 na 11,5%, zaś stawkę od rachunków „on call" z 0,540 na 0,612%.

Dodatek 15% do tego podatku obniżony został na 10%. .

Dekret obowiązuje od 1. I. 1936.

Podatek od lokali.

Dekretem Prezydenta Rzplitej z 14. XI. 1935 (Dz. Ust. 82/506) znowelizowana została ustawa z 2. VIII. 1926 ogłoszona w Dz. Ust. 76 z r. 1934 o podatku od lokali. Różnice między tym dekretem a zmienioną ustawą dotyczą przedewszystkiem zwolnienia od tego podatku mieszkań jedno i dwuizbowych bez względu na to przez kogo są zajęte. Inne zwolnienia nie doznały zmiany.

Inny jest też podział tego podatku. Gminy miejskie, które poprzednio od 8%-wego podatku otrzymywały połowę a od 12%-wego jedną trzecią otrzymają obecnie od całego podatku 40%. Państwowy Fundusz Rozbudowy, który poprzednio partycypował w podatku w 25% względnie 45,83% obecnie otrzyma 34% zaś Fundusz Kwaterunku Wojskowego ,pobierający dotąd 25 względnie 20,83% otrzyma obecnie 23%. Skarb Państwa, który za inkaso podatku

pobierał od każdego z zainteresowanych 3%, obecnie potrąci tę kwotę od podatku.

Dotychczasowe kwartalne terminy zapłaty zamieniono na półroczne 30. IV. i 31. X.

Dekret ten wszedł w życie 1. I. 1936.

Zaległości w podatku od lokali jedno- i dwuizbowych do dnia 1. I. 1936 zostały umorzone.

Specjalny podatek od wynagrodzeń z funduszów publicznych.

1. Podatek ten wprowadzony został na okres dwuletni dla uzyskania równowagi budżetowej, dekretem Prez. Rzplitej z 14. XI. 1936 (Dz. Ust. 82/503).

Podatek ten obowiązani są płacić pracownicy otrzymujący wynagrodzenie od Skarbu Państwa, wszystkich państwowych przedsiębiorstw, zakładów, instytucyj i monopolów, dalej pracownicy samorządu terytorjalnego, gospodarczego i zawodowego oraz ich przedsiębiorstw, zakładów i instytucyj, pracownicy prawno-publicznych zakładów ubezpieczeń, w końcu pracownicy Banku Polskiego. Skarb Śląski zrównany jest ze Skarbem Państwa. Podatkiem tym obciążone też zostały diety poselskie i senatorskie.

Art. 3 ustawy wymienia zwolnienia od tego podatku.

Podstawą opodatkowania jest miesięczny przychód brutto.

Podatek ten ustanawia dwie skale podatkowe, pierwszą od wynagrodzeń wolnych od państwowego podatku dochodowego, opłat emerytalnych i składek na rzecz ubezpieczeń społecznych i drugą od wynagrodzeń, które ponoszą już te obciążenia względnie niektóre z nich.

Dla pierwszej kategorji podatników minimum wolne od podatku wynosi 100 zł miesięcznie, dla drugiej 110 zł miesięcznie.

Skala pierwsza rozróżnia 7 stopni dochodu (7-my powyżej 2 000 zł mies.) i ustanawia stopę podatkową od 7 do 25%. Druga obejmuje tylko 5 stopni wynagrodzenia ze stopą podatkową od 5,5 do 15%.

Specjalny podatek od wynagrodzeń płatny jest przez potrącenie, tak jak podatek dochodowy od uposażeń.

Podatkowi podlegają wynagrodzenia należne od 1. XII. 1935 do 31. XII. 1937 bez względu na czas wypłaty, a również wynagrodzenia w tym czasie faktycznie uskutecznione bez względdu na to, za jaki czas są należne. A więc zaległości z jednej i naprzód! wypłacone z drugiej strony. Dekret ten wszedł w życie z dniem ogłoszenia t. j. 15. XI. 1936 r.

2. Ustawą z 30. III. 1936 (Dz. Ust. 23/181) wprowadzono tę zmianę w specjalnym podatku od wynagrodzeń, że należności z ty-

tulu tego podatku o- ile one dotyczą związków samorządu terytorjalnego, związków międzykomunalnych, tudzież przedsiębiorstw, zakładów, instytucyj, komunalnych kas oszczędności, banków komunalnych i związku rewizyjnego samorządu terytorialnego, nie wpływają na rzecz Skarbu Państwa, ale na rzecz tych osób prawnych, które ten podatek od swoich pracowników pobiorą.

Jest to zdaje się pierwszy wypadek, że przedsiębiorstwa, zakłady, banki, k. k. o. itp. samorządu terytorjalnego wykażą w swoich zamknięciach przychód z podatku.

Inne przychody z tego podatku wpłyną do Skarbu Państwa.

Podatki uchylone.

Z dniem 1. I. 1936 tracą moc obowiązującą:

1. Nadzwyczajny podatek od niektórych zajęć zawodowych z 19. XII. 1931 (Rozp. Rady Min. z 15. XI. 1935 Dz. Ust. 85/524).

2. Dodatek kryzysowy do podatku dochodowego z 22. X. 1931 (Dekret Prez. Rzplitej z 22. XI. 1935 Dz. Ust. 85/518 art. 5).

3. Dodatek kryzysowy do podatku budynkowego z 17. XII. 1931. (Dekret Prez. Rzplitej z 14. I. 1936 Dz. Ust. 3/14 art. 14).

4. Specjalny 10% dodatek do podatku przemysowego od obrotu, którego pobór przedłużono rozp. Rady Min. z 28. IV. 1935 Dz, Ust. 71/452 na okres do 30. IX. 1936, gaśnie z dniem 1. I. 1936. (Dekret Prez. Rzplitej z 14. I. 1936 Dz. Ust. 3/15 art. 6).

Podatki zmniejszone.

1. Nadzwyczajna danina majątkowa po zwolnieniu od niej grup budynkowej i przemysłowej, pobierana będzie w roku 1936 tylko od gruntów.

Rozporządzeniem Min. Skarbu z 28. I. 1936 (Dz. Ust. 10/97) ustalono, że do 30. IV. płatnicy podatku gruntowego od 25 do 60 zł mają wpłacić zaliczkę w wysokości 11%, płatnicy powyżej 60 zł w wysokości 22 % podatku gruntowego. Różnicę obie kategorje podatników mają wpłacić do 30. XI.

2. W ustawie z 26. III. 1935 o poborze 10 % dodatku do opłat stemplowych i podatków pośrednich, oraz 15% dodatku do podatków bezpośrednich zaszły następujące zmianyi

Uwolniony od 15% dodatku został podatek od nieruchomości i przemysłowy od obrotu, zaś podatek dochodowy będzie opłacał zamiast 15% tylko 10% tego dodatku, tak że stopa 15% wogóle znika, gdyż również podatek od kapitałów i rent będzie płacił jedynie 10% dodatek.

Ordynacja podatkowa.

W związku z licznemi zmianami w podatkach bezpośrednich uległa też zmianie ustawa o ordynacji podatkowej. Odnośny dekret Prez. Rzplitej z 14. I. 1936 ogłoszony został w Dz. Ust. 3/13.

Jednolity tekst zmienionej ordynacji podatkowej ogłoszono w Dz. Ust. 14/134.

Opłaty stemplowe.

Jednolity tekst ustawy o opłatach stemplowych ogłoszony został obwieszczeniem Min. Skarbu z 7. VI. 1935 (Dz. Ust. 64/404).

1. Obecnie ustawa ta uległa zmianom wprowadzonym przez dekret Prez. Rzplitej z 14. I. 1936 (Dz. Ust. 3/15). W szczególności uchylono: opłatę od rachunków i innych pism stwierdzających wykonanie umowy (art. 72—74), opłatę od wyciągu rachunku bieżącego (art. 119), w końcu opłatę od pokwitowań (art. 136—138).

Zmieniono też art. 69 przez skreślenie ustępu zwalniającego od opłaty pisma stwierdzające „sprzedaż przedmiotów monopolowych", art. 90 przez skreślenie ulgowej stawki 0,2% dla umów o świadczenie usług o ile jeden z kontrahentów podlega podatkowi przemysłowemu, umowy te bowiem zgodnie z art. 91 ust. 3 są wolne od opłaty. Do art. 120 dodano jako zwolnione od opłaty: „uznanie prawidłowości salda wyciągu z rachunku bieżącego".

2. Opłata 2% od spółek akc. i innych zrzeszeń przewidziana w art. 102—110 ustawy o opłatach stemplowych, została ustawą z 15. III. 1934 (Dz. Ust. 29/238) czasowo do końca roku 1935, względnie 30. VI. 1936 obniżona na 1%.

Rozporządzeniem Rady Min. z 17. I. 1936 (Dz. Ust. 7/79) okres tej ulgi przedłużono do końca 1937 względnie 30. VI. 1938. r.

3. Rozporządzeniem Min. Skarbu z 22. I. 1936 (Dz. Ust. 8/86) obniżono stawkę od obrotu papierami wartościowemi o niestałem oprocentowaniu (art. 79 a.) z 0,2% na 0,1%.

Zaległości podatkowe.

Obwieszczeniem Min. Skarbu z 12. VI. 1935 (Dz. Ust. 50/336) ogłoszony został jednolity tekst ustawy z 10 marca 1932 o spłacie zaległości podatkowych itd. Ustawa ta liczy obecnie 6 artykułów z których art. 1 wylicza upoważnienia Ministra Skarbu, zaś art. 2 i 3 upoważnienia Ministrów Spraw Wewn. i Opieki Społ. do przyznawania ulg w postaci odraczania, rozkładania na raty tudzież umarzania w całości lub w części zaległości podatkowych, kar za zwłokę, grzywien, kar pieniężnych. Ustawa ta nie odnosi się do podatków pośrednich.

Rozporządzeniem Min. Skarbu z 31. III. 1936 (Dz. Ust. 30/243) zmieniono częściowo rozp. Min. Skarbu z 15. IV. 1935 (Dz. Ust. 29/225) o ulgach w opłacie zaległości podatkowych.

Odsetki od zaległości podatkowych.

Ustawa o pobieraniu odsetek od zaległości podatkowych z 18. III. 1935 (Dz. Ust. 22/129) została dekretem Prez. Rzplitej z 22. XI. 1935 (Dz. Ust. 85/519) rozszerzona na zaległości w składkach i opłatach na rzeczprawno-publicznych instytucyj ubezpieczeń, z wyłączeniem zaległości na rzecz ubezpieczeń społecznych, które powstały do 31. XII. 1933. Zachodzi tylko jeden wyjątek a mianowicie stopa miesięczna ustalona od odroczonych zaległości na 0,4% przy odroczonych zaległościach ubezpieczeń społecznych wynosi miesięcznie 0,5%.

Finanse komunalne.

1. Ustawa o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych, której tekst ogłoszony został w Dz. Ust. 106 pod poz. 884 z r. 1932 uległa ponownej zmianie dekretem Prez. Rzplitej z 3. XII. 1935 (Dz. Ust. 88/544).

a) W szczególności uchylono prawo samorządu do poboru opłat mytniczych, mostowych, kopytkowych i postojowych z wyjątkiem opłat za używanie targowisk.

b) Z dodatków komunalnych do podatku gruntowego opartych na art. 14 ustawy z 15. VI. 1923 wydzielono 6% dla izb rolniczych.

c) Minister Skarbu w porozumieniu z Min. Spraw Wewn. ma prawo obniżenia dodatków do pod. gruntowego do połowy i podwyższenia udziału samorządu w podatku dochodowym do 25% od $^{5}/_{7}$ wpływu z działu I i od połowy z działu II.

d) Zmienione zostały też zasady rozdziału pobieranych przez Skarb Państwa dodatków komunalnych od scalonego podatku przemysłowego, tudzież upoważniono Radę Min. do zmiany klucza rozdziału z wpływów dodatków samorządowych do państwowych podatków od spożycia, zużycia względnie produkcji.

Samorząd wojewódzki stracił prawo obciążania dodatkiem gruntów.

e) Dotacja 6a rzecz Starostw Krajowych w Poznaniu i w Toruniu oparta na ustawach pruskich a wynosząca dla Woj. Poznańskiego 1 300 000 zł rocznie a dla Woj. Pomorskiego 750 000 zł rocznie została obniżona na kwoty 600 000 względnie 425 000 rocznie.

2. Dekretem Prez. Rzplitej z 22. XI. 1935 (Dz. Ust. 85/518) o zmianie podatku dochodowego pozostawiono nienaruszonem prawo do udziału w tym podatku Warszawy do 20% innych związków sam. do 15%, z uwagi jednak na to, że stawka podatku dochodowego została podniesiona, udział ten od l'. I. 1936 będzie olbliczany w dziale I od $^{5}/_{7}$ części wpływu zaś w dziale II od $^{5}/_{10}$ części wpływu tego podatku.

Ponieważ do zaległości w pod. dochodowym płatnym do 31. XII. 1935 mają być doliczone, wolne od samorządowego udziału dodatki 15% względnie kryzysowy, przeto o ile chodzi o te zaległości udział Warszawy będzie wynosił od całej sumy $16^{2}/3\%$, innych związków samorządowych $12^{1}/_{2}\%$.

3. Dekretem Prez. Rzplitej z 14. I. 1936 (Dz. Ust. 3/15) pozbawiono związki samorządowe prawa nakładania dodatku do przemysłowego podatku od obrotu, wynoszące dotąd *Vi* część podatku. Wzamian za ten ubytek przyznany został samorządom terytorialnym udział w państwowym pod. przemysłowym od obrotu w wysokości 17 %, co wobec podniesienia stawek obrotowych wyniesie mniejwięcej tyle, ile samorząd dotąd pobierał.

Do świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych mogą samorządy pobierać jak dotąd 30%.

4. Dekretem Prez. Rzplitej z 14. I. 1936 (Dz. Ust. 3/14) utrzymano dla samorządu podstawę opodatkowania przy podatku od nieruchomości w wysokości 7%. od przychodu brutto, o czem już wspomniano przy podatku od nieruchomości.

5. Rozporządzenie Min. Skarbu z 20. II. 1936 (Dz. Ust. 18/155) wydane w porozumieniu z Min. Spraw Wewn. zawiera przepisy wykonawcze odnoszące się do rozporządzenia Prez. Rzplitej z 24. X. 1934 o poprawie gospodarki i finansów samorządowych.

Chodzi tu o komunalny fundusz pożyczkowo-zapomogowy, na który przekazuje się część pobieranych przez Skarb Państwa dodatków do podatków spożywczych i scalonego podatku przemysłowego, o rozliczanie się ze Skarbem Państwa z samorządem i z funduszem.

Podatki spożywcze.

1. Cukier. Dekretem Prez. Rzplitej z 27. XI. 1935 (Dz. Ust. 86/531) podniesiono stawkę podatku od cukru na 37 zł za 100 kg w granicach kontyngentu. Dodatek za cukier w kostkach, kawałkach i głowach wynosi jak dotąd 3,50 zł za 100 kg. Uchylono natomiast 10%-wy dodatek do podatku od cukru, wynoszący 3,50 zł, faktycznie więc, podatek obniżono o 1,50 zł.

2. Drożdże. Dekretem Prez. Rzplitej z 28. XII. 1935 (Dz. Ust. 96/599) podwyższono od 1. I. 1936 podatek od drożdży piekarskich na 1,85 zł za 1 kg, przyczem przyznano Min. Skarbu w porozumieniu z Min. Przemysłu i Handlu prawo ustanowienia ceny maksymalnej za drożdże do wypieku.

3. Zapalniczki. Dekretem Prez. Rzplitej z 14. I. 1936 (Dz. Ust. 3/12) upoważniono Min. Skarbu do obniżenia opłat od zapalniczek.

4. Tłuszcze. Rozporządzeniem Rady Min. z 21. VIII. 1935 (Dz. Ust. 65/406) zwolniono od podatku od tłuszczów tłuszcz kakaowy.

5. Sól. Rozporządzeniem Rady Min. z 20. I. 1936 (Dz. Ust. 6/62) obniżono w sprzedaży hurtowej cenę szarej soli jadalnej dla województw wschodnich o 10% poniżej ceny taryfowej.

6. Spirytus. Rozporządzeniem Min. Skarbu z 14. I. 1936 (Dz. Ust. 5/49) zawieszono od 1. II. 1936 do 31. III. 1937 obowiązek monopolu spirytusowego do przyjmowania od konsumentów zwrotu butelek o pojemności 1 i 0,5 litra.

Długi Państwowe.

1. Ustawą z 2. I. 1936 (Dz. Ust. 2/3 ulegalizowano Komisję Kontroli Długów Państwa. Składa się ona z przewodniczącego i 8 członków, po 4 z Sejmu i Senatu, którzy wybierają przewodniczącego. Kontroli podlegają:

długi emisyjne Państwa,
długi gotówkowe wobec innych państw lub wierzycieli,
gwarancje finansowe przyjęte przez Skarb Państwa,
emisje znaków pieniężnych.

Termin badania i ogłaszania stanu zadłużenia Państwa przesunięto na 1. IV. i 1. X. Wykaz ma być ogłoszony w Monitorze do 2 miesięcy.

2. Dekretem Prez. Rzplitej z 14. I. 1936 (Dz. Ust. 3/10) ustanowiono konwersję nast. pożyczek państwowych:

a) 5% renty ziemskiej serja I,
b) 4% premjowej inwestycyjnej,
c) 3% premjowej budowlanej serja I,
d) 5,5% budowlanej serja II,
e) 5% renty wieczystej serja I,
f) 6% inwestycyjnej.

O ile posiadacz danych obligacyj nie przedłoży ich do konwersji, otrzyma za nie w przeciągu 30 lat, wedle planu ułożonego przez Min. Skarbu, imienną wartość.

Ponieważ jednak oprocentowanie tych pożyczek, jako też i premje ustają z dniem wejścia w życie tego dekretu, przeto losowanie nieskonwertowanych obligacyj będzie dotyczyć tylko kapitału.

Oprócz tej konwersji mogą być przyjęte do wymiany też obligacje 6% pożyczki narodowej, jednak tylko od osób, które są albo pierwonabywcami, albo właścicielami z formalnego przelewu, tudzież inne pożyczki państwowe na warunkach, które ustali Min. Skarbu. Pożyczka, na którą wyżej wymienione obligacje mają być skonwertowane, otrzymała nazwę „konsolidacyjnej". Wysokość jej nie może przekroczyć 600 milj. zł Oprocentowanie wynosi 4%, kupony płatne są półrocznie z dołu.

Umorzenie pożyczki trwa 45 lat.

Przy losowaniu w okresie pierwszych 10 lat otrzymują posiadacze 20%, w następnych latach 15% nadpłaty.

Pożyczce konsolidacyjnej przyznano przyliweje służące innym obligacjom, a ponadto wyłączono kwoty do 5 000 zł z pod egzekucji, a zezwolono płacić nią podatek od spadków i darowizn do wysokości 25 000 zł wedle wartości imiennej.

Pożyczka konsolidacyjna przyjmuje do konwersji dotąd emitowane obligacje 5% renty wieczystej, ale nie konsumuje rozporządzenia Prez. Rzplitej z 24. IX. 1934 o jej wypuszczeniu, przeciwnie utrzymuje to rozporządzenie w prawnej mocy z tą tylko zmianą, że renta ta zmienia nazwę „wieczystej" na „złotą" i że oprocentowanie jej będzie wynosiło nie 5% ale 4%.

Tym samym dekretem przedłużono okres umorzenia 5% pożyczki konwersynej z 1924 r. do 2. I. 1965.

W związku z dekretem, wydane zostało przez Min. Skarbu rozporządzenie z 17. II. 1936 (Dz. Ust. 12/114) o warunkach tej konwersji. Ustanawia ono pierwsze losowanie na 15. XI. 1937, płatność pierwszego kuponu na 15. VII. 1936, drugiego za okres 4-miesięczny na 15. XI. 1936, następne płatne będą w terminach 15. V. i 15. XI.

Czas trwania konwersji rozpoczyna się 15. VII. 1936 i trwa do 15. V. 1937 r.

Pożyczka konsolidacyjna opiewa na złote w złocie.

Wobec wprowadzenia w życie 4% pożyczki konsolidacyjnej, odpadają-jako nieaktualne rozporządzenia wykonawcze dotyczące 5% renty ziemskiej i 6% pożyczki inwestycyjnej, ogłoszone w Dz. Ust. z r. 1935 37/261 i 54/356.

3. Rozporządzeniem Min. Skarbu z 29. III. 1935 (Dz. Ust. 39/273) ustalono kwotę 3 % premjowej pożyczki inwestycyjnej z r. 1935 na 230 milj. zł i podzielono ją na 2 emisje, dla których usta-

łono wygrane w poszczególnych okresach. Do rozporządzenia dołączony jest plan umorzenia tej pożyczki.

4. Obwieszczeniem Min. Skarbu z 10. III. 1936 (Dz. Ust. 21/175) ogłoszono jednolity tekst rozporządzenia Prez. Rzplitej o wypuszczeniu państwowej renty złotej (poprzednio wieczystej), wedle którego Min. Skarbu jest upoważniony do jej emitowania w wysokości 200 milj. zł. Rozporządzeniem Min. Skarbu z 28. III. 1936 (Dz. Ust. 24/194) Min. Skarbu wypuścił I serję tej renty w kwocie 70 milj. zł w obligacjach na okazicela opiewających na złote w złocie po 10 000 zł.

4%-wy kupon płatny jest 1. IV. i 1. X. od dnia 1. X. 1936. Losowanie obligacyj rozpoczyna się 1. X. 1936, ostatnie 1. IV. 1981.

Cena eimsyjna wynosi 100 za 100, jednak dla instytucyj i osób prawnych prawa publicznego, które będą kupowały tę rentę dla lokat wskazanych przez Min. Skarbu, cena jej może być ustalona przez Min. Skarbu niżej, z uwzględnieniem istniejących na rynku kapitałowym warunków dla lokat długoterminowych.

Kupony tej pożyczki płatne są w oddziałach Banku Polskiego, amortyzowany kapitał, wyłącznie w oddziale Banku Polskiego w Warszawie. *Dr. E. Schmidt* (Poznań).

2. PRAWO KARNE I PROCES KARNY

Niniejszy referat nawiązuje bezpośrednio do referatu umieszczonego w zeszycie trzecim rocznika 1935 „Ruchu" i uwzględnia materjał aż do numeru 22 Dz. Ust. z roku 1936 włącznie (z 30. III. 1936).

Obok amnestji dla upamiętnienia ustawy konstytucyjnej (ustawa z 2. I. 1936 Dz. Ust. Nr. 1 poz. 1), co ma znaczenie jedynie epizodyczne, i obok nowego regulaminu urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych (rozp. Min. Sprawiedliwości z 20. VII. 1935, dzień wejścia w życie 29. VII. 1935, równocześnie straciło moc obowiązującą rozporządzenie Min. Sprawiedliwości z 1. XII. 1932 Dz. Ust. Nr. 110 poz. 910 w tym przedmiocie, co do sprostowania błędów w tekście nowego rozporządzenia p. obwieszczenie Min. Sprawiedliwości z 2. VIII. 1935 Dz. Ust. Nr. 59 poz. 386) — należy wymienić następujące nowości:

1. Przepisy o kuratorach nieletnich (rozp. Min. Sprawiedliwości z 25. VI. 1935 Dz. Ust. Nr. 46 poz. 316).

Na podstawie art. 675 kpk i art. 294 kk zarządzono, co następuje:

Liczbę kuratorów w okręgu sądu apelacyjnego oznacza Min. Sprawiedliwości. Kuratora powołuje prezes sądu apelacyjnego z po-

śród osób, posiadających odpowiednie kwalifikacje w zakresie opieki nad dzieckiem moralnie zaniedbanem. Kurator pełni obowiązki, określone w przepisach kk i kpk, na podstawie orzeczenia sądu o przekazaniu mu funkcyj kuratora w poszczególnej sprawie. Pełnienie tych obowiązków jest obywatelską funkcją honorową, jednak prezes sądu apelacyjnego może przyznać kuratorowi ryczałt miesięczny w wysokości nieprzekraczającej 200 zł na koszty i wydatki.

Dzień wejścia w życie 5. VII. 1935.

Równocześnie straciły moc obowiązującą dotychczasowe przepisy, dotyczące przedmiotów, unormowanych w niniejszem rozporządzeniu, a w szczególności rozp. Min. Sprawiedliwości z 25. VI. 1929 (Dz. Ust. Nr. 47 poz. 387) w sprawie przekształcenia instytucji opiekunów sądowych na kuratorów nieletnich przy sądach grodzkich i przy sądach dla nieletnich ze zmianami wprowadzonemi rozporządzeniem Min. Sprawiedliwości z 7. XII. 1933 (Dz. Ust. Nr. 98, poz. 760).

2. Przepisy o ochronie kabli podmorskich (rozp. Prez. Rzplitej z 20. III. 1935 Dz. Ust. Nr. 29 poz. 222).

Właściwy jest sąd okręgowy w Gdyni.

Dzień wejścia w życie: 14 dni po dniu ogłoszenia t. j. po 19. IV. 1935.

Równocześnie straciła moc obowiązującą ustawa z 21. XI. 1887 w sprawie wykonania konwencji o ochronie kabli podmorskich (Dz, Ust. Rzeszy z r. 1888 str. 169).

Prof. Dr. Józef Jan Bossowski (Poznań).

3. PRAWO CYWILNE

(od 1 stycznia do 31 grudnia 1935 r.)

1. Najem i dzierżawa.

Ustawą z dnia 26 marca 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22 poz. 126) o zmianie moratorjum mieszkaniowego dla bezrobotnych przedłużono to moratorjum do dnia 31 października 1935 r. Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 listopada 1935 (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 504) w sprawie obniżenia komornego oraz zmiany ustawy o ochronie lokatorów obniża na okres od 1 grudnia 1935do 30 listopada 1937 podstawowe komorne dla mieszkań i lokali, podlegających ustawie o ochronie lokatorów i to dla mieszkań 3-izbowych i mniejszych o 15%, dla mieszkań większych i lokali przemysłowych i han-

dlowych o 10%. Ponadto wprowadza następujące ważniejsze zmiany w ustawie o ochronie lokatorów z dnia 11 kwietnia 1924 (Dz. U. R. P. Nr. 39 poz. 406). Wyjmuje mianowicie z pod ochrony mieszkania, złożone z 6 pokojów i większe oraz mieszkania mniejsze, powstałe z przebudowy takich mieszkań, dokonanej po dniu 1 grudnia 1935, dalej lokale przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych z wyjątkiem lokali, zajętych przez przedsiębiorstwa, płacące w roku 1935 podatek przemysłowy wedle kategorji VII i VIII przedsiębiorstw przemysłowych a kategorji IV przedsiębiorstw handlowych, budynki lub ich części, których najem kończy się po 31 grudnia 1937 i wreszcie mieszkania w domach fundacyj, dostarczających tanich i higjenicznych mieszkań niezamożnej ludności. Rozporządzenie wprowadza nowy przepis postanawiający, że w razie, jeżeli na miejscu starej budowli ma być wniesiona nowa budowla, wtedy właściwa władza administracji ogólnej może w wyjątkowym przypadku, uzasadnionym celowością odpowiedniego zabudowania tej części miasta, wydać orzeczenie, nakazujące lokatorom opróżnienie zajmowanych lokali w ciągu jednego miesiąca od dnia doręczenia orzeczenia. Reguluje też sprawę stosunku właścicieli da sublokatorów, a mianowicie postanawia, że w razie wytoczenia przeciw lokatorowi powództwa o eksmisję, wynajmujący powinien zawiadomić o tem sublokatora pod rygorem bezskuteczności w stosunku do niego wyroku. Zawiadomienie następuje przez sądowe doręczenie odpisu pozwu. Sublokatorowi służy prawo przystąpienia do sporu w charakterze interwenjenta ubocznego po stronie lokatora. W sprawach najmu lokali, podlegających ochronie, znosi rozporządzenie kompetencje urzędów rozjemczych dla spraw najmu, a przekazuje je sądom zwyczajnym. W razie eksmisji z mieszkań jedno- lub dwupokojowych może sąd wstrzymać wykonanie wyroku, jeżeli bezrobotny lokator otrzymał pracę i opłaca oprócz bieżącego komornego zaległe komorne w ratach, wynoszących 25% bieżącego komornego miesięcznego. Wypowiedzenie umów najmu mieszkań oraz lokali przemysłowych i handlowych, wyłączonych z pod ustawy o ochronie lokatorów z dniem wejścia w życie niniejszego dekretu nie może nastąpić na termin wcześniejszy, niż co do mieszkań na dzień 30 czerwca 1936, a co do lokali przemysłowych i handlowych na dzień 30 września 1936.

Ustawa z dnia 26 marca 1935 (Dz. U. R. P. Nr. 26 poz. 181) rozszerza uprawnienia, nadane ustawą z dnia 18 marca 1932 o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych na wszystkich tych dzierżawców i poddzierżawców, którzy wydzierżawili grunty po 18 lipca 1919 a przed 28 sierpnia 1924, o ile pozatem zachodzą warunki, przewidziane w wyżej powołanych przepisach o ochronie

drobnych dzierżawców rolnych i o ile grunty znajdują się jeszcze w posiadaniu osób, uprawnionych do wykupu. W razie, jeżeli dzierżawca nie otrzyma kredytu na zapłacenie ceny kupna albo tylko otrzyma go w części, starosta może w przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, ustaloną w postępowaniu przymusowem cenę kupna lub resztę tej ceny rozłożyć na spłaty najwyżej 15-letnie, płatne w ratach półrocznych z oprocentowaniem 3% w stosunku rocznym przy odpowiedniem zabezpieczeniu hipotecznem na nabytych gruntach.

2. Tytuły na okaziciela.

Ustawa z dnia 2 marca 1935 (Dz. U. R. P. Nr. 24 poz. 161) o zmianie ustawy z dnia 26 lipca 1919 o utraconych tytułach na okaziciela wyłącza z pod działania tej ustawy bilety Banku Polskiego, obligacje państwowe i samorządowe emitowane na rynkach zagranicznych i to zarówno te, które będą wypuszczone jak i te, które znajdują się w obiegu, kupony od listów zastawnych towarzystw kredytowych ziemskich i miejskich, Towarzystwa Kredytowego Przemysłu Polskiego oraz Wileńskiego Banku Ziemskiego i od obligacyj emitowanych przez związki samorządu terytorjalnego, wreszcie bilety loteryjne, kolejowe znaki, opłaty itp.

3. Prawo autorskie.

Ustawa z dnia 22 marca 1935 (Dz. U. R. P. Nr. 26 poz. 176) o zmianie ustawy z dnia 29 marca 1926 o prawie autorskiem rozszerza ochronę prawa autorskiego co do niektórych dzieł z zakresu sztuk graficznych i plastycznych oraz utworów sztuki mimicznej. Zawiera ważny nowy przepis, iż Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może ze względów wyższej użyteczności upoważnić do rozpowszechnienia wydanego dzieła zapomocą środków radjofonicznych lub radjowizyjnych, choćby twórcy lub nabywcy ich praw nie udzielili swego zezwolenia. Orzeczenie Ministra ustali zarazem należne za to upoważnienie słuszne odszkodowanie. Orzeczenie może być wykonane przez osobę upoważnioną dopiero po wypłaceniu odszkodowania lub złożeniu go do depozytu sądowego. W ciągu miesiąca od dnia doręczenia orzeczenia twórca lub nabywca jego praw mogą w drodze sądowej żądać podwyższenia odszkodowania. W interesie twórców zamieszczono przepis, że jeżeli przy sprzedaży oryginalnego dzieła sztuki plastycznej sprzedawca uzyskuje cenę przewyższającą więcej niż o połowę cenę nabycia, twórca i jego spadkobierca przez cały czas trwania prawa autorskiego mają prawo do 20% udziału w wspomnianej przewyżce ponad połowę. Zrzeczenie się zgóry tego prawa nie ma skutków

prawnych. W razie pozbycia przez nakładcę swego przedsiębiorstwa ma prawo twórca zabronić przeniesienia praw w stosunku do swego niewydanego dotąd dzieła, jeżeliby wyszły na jaw fakty, wobec których wydawnictwo zaszkodziłoby poważnie dobrej sławie twórcy. Uważa się, że twórca udzielił zezwolenia, jeżeli nie sprzeciwił się przeniesieniu w ciągu dwóch miesięcy od otrzymania zawiadomienia o zamierzonem przeniesieniu. Jeżeli twórca zezwoli na przeniesienie swego utworu na instrumenty mechaniczne, to w braku umowy odmiennej uważa się, że zezwolenie nie obejmuje uprawnienia do publicznego wykonywania dzieła za zapłatą lub dla jakiejkolwiek korzyści materjalnej. Zezwolenie na przeniesienie dzieła na film kinematograficzny obejmuje w braku umowy odmiennej uprawnienie do publicznego wykonywania filmu. Natomiast zewolenie na publiczne wykonywanie dzieła nie obejmuje w braku umowy odmiennej zezwolenia na rozpowszechnianie dzieła zapomocą radjofonji lub radjowizji. Po śmierci twórcy legitymację do skargi z powodu naruszenia praw osobistych oprócz osób dotychczas uprawnionych, nadaje ustawa jeszcze Prokuratorji Gene ralnej Rzeczypospolitej w interesie publicznym na polecenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Pozew taki może również obejmować żądanie pokutnego. We wszystkich przypadkach naruszenia prawa autorskiego, jeżeli nastąpiło w miejscu, w którem niema siedziby sądu okręgowego, zarządzenia tymczasowe dotyczące zabezpieczenia przed wytoczeniem powództwa, może także wydać sąd grodzki, który byłby miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy. Pozatem zawiera ustawa cały szereg przepisów, mających na celu ściślejsze ustalenie dotychczasowej treści bez istotnych jej zmian.

4. Oddłużenie.

Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 września 1935 (Dz. U. R. P. Nr. 71 poz. 448) w sprawie zmiany ustawy z dnia 29 marca 1933 o ulgach w zakresie oprocentowania i terminu spłaty wierzytelności hipotecznych przedłuża termin wymagalności tych wierzytelności do dnia 1 stycznia 1938, a dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1931 (Dz. U. R. P. Nr. 88 poz. 542) obniża odsetki od tych wierzytelności, istniejących w dniu wejścia w życie dekretu, za czas od 1 kwietnia 1933 do 30 listopada 1935 do 6%, należne zaś za czas od 1 grudnia 1935 do 5% w stosunku rocznym. Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 września 1935 (Dz. U. R. P. Nr. 71 poz. 449) w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych oraz ustawy z dnia 28

marca 1933 o urzędach rozjemczych dla spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich zawiesza z mocy samego prawa wymagalność wszelkich długów rolniczych powstałych przed dniem 1 lipca 1932, a nie objętych przepisami art. 6 i 7 (kredyt zorganizowany) do dnia 1 października 1938. Zawieszenie wymagalności obejmuje kapitał długu oraz odsetki, prowizje, koszty i inne należności uboczne z tytułu długu, należne za czas do 1 listopada 1934. Dalej daje możność dłużnikowi uzyskania zawieszenia postępowania egzekucyjnego jeżeli wykaże, że zgłosił wniosek do instytucji kredytu długoterminowego o przeprowadzenie konwersji. Ważny przepis dotyczy przerachowania długów, wyrażonych w walucie zagranicznej na walutę polską zgodnie z rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 czerwca 1934 (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 509). Jeżeli strony do dnia 1 października 1935 nie doszły do porozumienia co do kursu przerachowania długu, to w takim razie z mocy samego prawa, a w niektórych przypadkach na podstawie orzeczenia Urzędu Rozjemczego dług podlega przerachowaniu według kursu notowanego na Giełdzie Pieniężnej Warszawskiej w dn. 1 października 1935. Odsetki prawne, przypadające od długów rolniczych za czas zarówno przed jak i po wejściu rozporządzenia, obniża się z mocy samego prawa do wysokości *6%* w stosunku rocznym. Pozatem dekret zawiera cały szereg przepisów częścią nowych, częścią zmodyfikowanych, dotyczących procedury zwłaszcza przy postępowaniu ugodowem i likwidacyjnem.

5. Odsetki.

Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1935 (Dz. U. R. P. Nr. 88 poz. 545) ustala wysokość odsetek ustawowych (prawnych) w stosunkach prywatno-prawnych na 8 od sta rocznie. Obniżona ta stopa ma być stosowana od dnia wejścia w życie rozporządzenia, choćby tytuł prawny do odsetek powstał przed tym dniem, a nadto odsetki ustawowe, przypadająca za czas przed wejściem w życie dekretu, choćby zasądzone, obniża się z mocy samego prawa również do tej samej wysokości. Działanie wsteczne przepisu idzie tak daleko, że nawet w przypadku, jeżeli dłużnik już zapłacił odsetki ustawowe ponad stopę określoną w dekrecie, a wierzyciel jeszcze nie został całkowicie spłacony, dłużnik ma prawo zarachować nadpłacone odsetki na poczet tego długu. Tylko w przypadku całkowitego spłacenia wierzyciela nie służy dłużnikowi roszczenie o zwrot tych odsetek. Dla długów rolniczych utrzymuje dekret w mocy obniżenie odsetek ustawowych do 6% w stosunku rocznym.

Prof. Alfred Ohanowicz (Poznań).

4. PROCES CYWILNY

(Od 1 kwietnia 1935 do 31 marca 1936)

Dla ustroju sądownictwa posiada zasadnicze znaczenie nowa konstytucja z 23. IV. 1935 r. (Dz. Ust. poz. 227), która w części IX o wymiarze sprawiedliwości podkreśla podobnie jak dawna konstytucja zasadę, że sędziowie są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawiśli i że orzeczenia sądowe nie mogą być zmieniane ani uchylane przez inne organa władzy (art. 64). Z drugiej strony nowa konstyutcja podkreśla jeszcze silniej odrębne stanowisko kierownictwa sądów. Już art. 97 prawa o ustroju sądów powszechnych stosuje do nominacji prezesów i wiceprezesów odmienne przepisy aniżeli do nominacji sędziów. Obecnie art. 13 nowej konstytucji zalicza do prerogatyw Prezydenta Rzplitej również i mianowanie oraz odwoływanie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Kierownictwo sądów jest więc uzależnione od władzy wykonawczej, podczas gdy niezawisłość sędziowska jest nadal utrzymana w mocy. — Inne postanowienia ustrojowe posiadają znaczenie drugorzędne. Pomijając zarządzenia o charakterze sądowo-administracyjnym (por. z roku 1935: poz. 239; 246 i 595; z roku 1936: poz. 4; 5 i 94) należy podkreślić rozp. Min. Sprawiedliwości z 1. IV. 1935 r. (Dz. Ust. poz. 168) zmieniające rozporządzenie z 25. X. 1932 r. o aplikantach i asesorach sądowych (por. Dz. Ust. poz. 825 z roku 1932). Dekret Prez. Rzplitej z 14. Xl. 1935 r. (Dz. Ust. poz. 504) w sprawie obniżenia komornego oraz zmiany ustawy o ochronie lokatorów uchyla rozdział IV ustawy o ochronie lokatorów z 11. IV. 1924 r. (Dz. Ust. poz. 406) zawierający w art. 14 do 22 przepisy o urzędach rozjemczych do spraw najmu. W ten sposób zniesiono te urzędy a szczegóły dotyczące ich likwidacji zawiera rozporządzenie Min. Sprawiedliwości z 25. II. 1936 r. (Dz. Ust. poz. 148). — Spraw notarjatu dotyczą dwa rozporządzenia: Rozp. Min. Sprawiedliwości z 15. XI. 1935 r. (Dz. Ust. poz. 517) zawiera przepisy o wynagrodzeniu notarjuszów a rozp. z 15, XII. 1935 r. (Dz. Ust. poz. 596) ustala lość stanowisk notarjuszów i ich siedzib urzędowych. — O ile idzie o postępowanie sądowe należy wymienić nieliczne tylko zmiany, które dotyczą kosztów postępowania. I tak rozporządzenie Min. Sprawiedliwości z 25. IV. 1935 r. (Dz. Ust. poz. 240) dotyczy umarzania kosztów sądowych zaległych w postępowaniu cywilnem a należnych Skarbowi Państwa. Rozp. Min. Sprawiedliwości z 10. VII. 1935 (Dz. Ust. poz. 335) zmienia rozporządzenie z 17. XII. 1934 (Dz. Ust. poz. 972) o opłacie za doręczenie

w sprawach cywilnych. Dekret Prezydenta z 14 stycznia 1936 (Dz. Ust. poz. 95) zawiera bliższe w tym względzie szczegóły. Wreszcie należy jeszcze wymienić rozporządzenie Min. Sprawiedliwości z 8. VI. 1935 (Dz. Ust. poz. 291) o opłatach w postępowaniu przed sądem rejestrowym, wydane na podstawie art. LX § 1 przepisów wprowadzających kodeks handlowy z 1934 r. (Dz. Ust. poz. 503). — Do dziedziny prawa egzekucyjnego należy rozporządzenie Min. Sprawiedliwości z 5. IX. 1935 (Dz. Ust. poz. 429) o przymusowej sprzedaży nieruchomości w pasie granicznym. Dalej należy wymienić rozp. Min. Sprawiedliwości z 22. X. 1935 (Dz. Ust. poz. 497) o taksę wynagrodzene gmin za egzekucję należności sądowych. Rozporządzenie Min. Sprawiedliwości z 15. I. 1936 (Dz. Ust. poz. 36) zawiera poprawki do rozp. z 15. XII. 1932 (Dz. Ust. poz. 947) o postępowaniu przy opisie i oszacowaniu nieruchomości. Należy też zaznaczyć, że rozp. Min. Sprawiedliwości z 31. XII. 1935 (Dz. Ust. poz. 93 z r. 1936) reguluje sprawę stroju urzędowego komorników sądowych. Tego samego dnia wydano również i rozporządzenie Min. Sprawiedliwości (Dz. Ust. poz. 81 z r. 1936) w sprawie stroju urzędowego niższych funkcjonarjuszów sądowych i prokuratorskich. — Z innych dziedzin prawa należy wymienić kilka ustaw i rozporządzeń mających wpływ na dziedzinę procesu cywilnego. Ustawa z 2. III. 1935 (Dz. Ust. poz. 161) zmienia ustawę z 26. VII. 1919 (Dz. Ust. poz. 406/19 i 637/21) o utraconych tytułach na okaziciela. W rozporządzeniu Min. Sprawiedliwości z 25. IV. 1935 (Dz. Ust. poz. 260) ogłoszono jednolity tekst ustawy z 29. III. 1926 (Dz. Ust. poz. 176) o prawie autorskiem (por. art. 59 i nast. oraz art. 65 i nast.). Rozporządzenie Rady Min. z 28. IX. 1935 (Dz. Ust. poz. 471) rozciągnęło na województwa nowogrodzkie, poleskie, wileńskie i wołyńskie oraz na powiaty grodzieński, wołkowyski, białostocki, bielski i sokolski w województwie białostockiem niektóre przepisy kodeksu cywilnego 1825 r. o uprawnieniu dzieci nieślubnych (por. też uwagę do art. 1460^{1} ustawy postępowania cywilnego z r. 1864 i uchylenie art. 144 t. X cz. I Zwodu Praw). Dalej należy wymienić dekret Prezydenta z 22. XI. 1935 (Dz. Ust. poz. 521) zmieniający niektóre przepisy o zaop' trzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych. Dekret ten zmienia różne przepisy ustawy z 11. XII. 1923 (Dz. Ust. poz. 668; jednolity tekst z późniejszemi zmianami w obwieszczeniu Min. Skarbu z 20. II. 1934 (Dz. Ust. poz. 160). Dekret Prezydenta z 27. XI. 1935 (Dz. Ust. poz. 529) zmienia ustawę z 28. III. 1933 (Dz. Ust. poz. 270) o kartelach. Przytoczyć też trzeba dekret Prezydenta z 3. XII. 1935 (Dz. Ust. poz. 542) o zmianie ustawy z 29. III. 1933 (Dz. Ust. poz.

213) o ulgach w zakresie oprocentowania i terminach spłaty wierzytelności hipotecznych (por. też dekret z 30. IX. 1935 Dz. Ust. poz. 448), oraz dekret Prezydenta również z 3. III. 1935 (Dz. Ust. poz. 545) o wysokości odsetek ustawowych. Z innych dekretów i rozporządzeń posiada znaczenie dla procesu cywilnego dekret z 6. IX. 1935 (Dz. Ust. poz. 423) o wydawaniu Dziennika Ustaw a także rozporządzenie Min. Sprawiedliwości z 1. XI. 1935 (Dz. Ust. poz. 549) o organizacji i zakresie działania Instytutu Ekspertyz Sądowych w Warszawie. Rozporządzenie Min. Sprawiedliwości oraz Min. Opieki Społ. z 30. XI 1935 (Dz. Ust. poz. 564) zakreśla termin końcowy kadencji ławników sądów pracy. Dalej przytoczyć należy dekret Prezydenta z 14. I. 1936 (Dz. Ust. poz. 21) zmieniający rozporządzenie z 24. X. 1934 (Dz. Ust. poz. 848) o własności lokali, a także rozporządzenie Min. Skarbu i Sprawiedliwości z 31. I. 1936 (Dz. Ust. poz. 91) w sprawie wnoszenia do ksiąg hipotecznych wpisów w walutach zagranicznych. Wkońcu wymienić trzeba rozporządzenie Rady Min. z 7. II. 1936 (Dz. Ust. poz. 150) o komisjach lekarskich dla funkcjonarjuszów państwowych, uchylające rozporządzenie z 30. III. 1931 (Dz. Ust. poz. 302) o ile dotyczy ono funkcjonarjuszów państwowych. — Z aktów ustawodawczych dotyczących rolnictwa o charakterze przeważnie przejściowym należy przytoczyć rozporządzenie Rady Min. z 23. V. 1935 (Dz. Ust. poz. 278) o ulgach dla dłużników Skarbu Państwa i instytucyj prawa publicznego z tytułu należności prywatno-prawnych, mających charakter długów rolniczych. Dekret Prezydenta z 30. IX. 1935 (Dz. Ust. poz. 449) zmienia rozporządzenie z 24. X. 1934 (Dz. Ust. poz. 841) o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych oraz ustawy z 28. III. 1933 (Dz. Ust. poz. 253 w tekście z 6. XII. 1934 poz. 974 z r. 1934) o urzędach rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich. Dekret zaś z 14. XI. 1935 (Dz. Ust. poz. 507) zmienia ustawę z 24. III. 1933 (Dz. Ust. poz. 211 w brzmieniu z 1. XII. 1934 Dz. Ust. poz. 973) o ułatwieniach dla instytucyj kredytowych przyznających dłużnikom ulgi w zakresie wierzytelności rolniczych, a dekret z 22. XI. 1935 (Dz. Ust. poz. 520) dokonuje zmiany rozporządzenia z 27. X. 1932 (Dz. Ust. poz. 815) o pomocy finansowej instytucjom kredytowym. Do tego należy wymienić rozporządzenie Min. Skarbu z 21. XII. 1935 (Dz. Ust. poz. 611) o zmianie rozporządzenia z 11. XII. 1934 (Dz. Ust. poz. 967) o zasadach udzielania pomocy instytucjom zawierającym układy z dłużnikiem w zakresie wierzytelności rolniczych oraz obwieszczenie Min. Skarbu z 5. XII. 1935 (Dz. Ust. z r. 1936 poz. 59) ogłaszające jednolity tekst rozporządzenia z 24. X. 1934 o kon-

wersji i uporządkowaniu długów rolniczych. Wreszcie trzeba jeszcze przytoczyć obwieszczenie Min. Rolnictwa i Ref. Roln. z 18. XII. 1935 (Dz. Ust. z r. 1936 poz. 60) zawierające jednolity tekst ustawy z 28. III. 1933 o urzędach rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospoadrstw wiejskich, oraz rozporządzenia tegoż Ministra z 17. III. 1936 (Dz. Ust. poz. 177) o zniesieniu niektórych wojewódzkich i powiatowych urzędów rozjemczych do spraw majątkowych tychże posiadaczy. Wkońcu trzeba jeszcze wspomnieć o kilku rozporządzeniach z dziedziny rolnictwa, które nie posiadają charakteru oddłużeniowego. Do takich rozporządzeń zaliczyć trzeba rozporządzenie Min. Rolnictwa i Ref. Roln. z 26. X. 1935 (Dz. Ust. poz. 508) o kosztach związanych z uregulowaniem stanu hipotecznego lub prawa własności gruntów oddanych w drodze parcelacji w posiadanie nabywców. Obwieszczenie tegoż Ministra z 2. XII. 1935 (Dz. Ust. z r. 1936 poz. 2) ogłasza jednolity tekst ustawy z 18. III. 1932 o wykupie gruntów podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych. Dalej trze-a przytoczyć dekret z 14. I. 1936 (Dz. Ust. poz. 23) o ulgach w spłacie zobowiązań spółdzielni rolniczych i ich central oraz rozporządzenie Min. Skarbu i Sprawiedliwości z 31. I. 1936 (Dz. Ust. poz. 92) o sposobie wyłączenia gruntów z nieruchomości ziemskich należących do ordynacji lub innych gospodarstw wiejskich objętych węzłami substytucji powierniczej lub innemi ograniczeniami prawa własności stale do tych nieruchomości przywiązanemi. Wkońcu nie można też pominąć rozporządzenia Min. Komunikacji z 11. XII. 1935 (Dz. Ust. poz. 580), wydanego w porozumieniu z Min. Sprawiedliwości, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Ref. Roln. w sprawie „Regulaminu przewozu osób, bagażu i przesyłek ekspresowych na kolejach żelaznych" (por. np. §§ 47, 48, 70 i 71). — Z dziedziny międzynarodowej należy wymienić przedewszystkiem umowy światowego związku pocztowego, podpisane w Kairze dnia 20. III. 1934 (Dz. Ust. z r. 1935 poz. 588 i 589). Pozatem przytoczyć trzeba ustawę z 20. II. 1936 (Dz. Ust. poz. 137) wyrażającą zgodę na ratyfikację międzynarodowej konwencji o ujednostajnieniu niektórych zasad odnoszących się do przywilejów i hipotek morskich, podpisanej w Brukseli dnia 10. IV. 1926.

Prof. Dr. B. Stelmachowski (Poznań).